

Stasiewicz-Jasiukowa, Irena

Z czasopism historycznych ("Przegląd Historyczny" i "Kwartalnik Historyczny", roczniki 1959 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/3-4, 503-504

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z C Z A S O P I S M

Z CZASOPISM HISTORYCZNYCH („PRZEGLĄD HISTORYCZNY“,
I „KWARTALNIK HISTORYCZNY“, ROCZNIKI 1959 R.)

Z artykułów, które ukazały się w „Przeglądzie Historycznym“ w 1959 r. i które zainteresować mogą historyka nauki, wymienić należy przede wszystkim publikację Tadeusza Manteuffla: *Rola Marcelego Handelsmana w życiu umysłowym Warszawy* (zeszyt 1, str. 4—12). Autor ukazuje tu działalność Handelsmana na Uniwersytecie Warszawskim, w towarzystwach naukowych oraz jako redaktora „Rozpraw Historycznych“ i „Historycznego Przeglądu“ — organu Towarzystwa Miłośników Historii.

W tymże zeszycie „Przeglądu“ (str. 93—115) zostały też opublikowane materiały Marcelego Handelsmana, znajdujące się w Archiwum Polskiej Akademii Nauk — opracowała je pod kierunkiem Zygmunta Kolankowskiego Hanna Dymnicka. Bibliografię zaś prac M. Handelsmana wydanych po 1928 r. opracował w tymże zeszycie (str. 116—126) Stefan Krzysztof Kuczyński.

W 4 zeszycie „Przeglądu Historycznego“ (str. 841—851) w dziale dyskusji znajduje się publikacja Mariana Henryka Serejskiego: *Pojęcie historii dawniej a dziś*. Autor rozpoczyna swój przegląd od „powszechnodziejowej“ koncepcji Polibiusza, kończy go zaś na współczesnych opracowaniach w duchu nowego uniwersalizmu, przewyciężającego europocentryczną tradycję w historiografii (np. dyskusja na łamach „Cahiers d'histoire mondiale“; *Histoire générale des civilisations* pod redakcją M. Crouzeta, *Histoire générale des sciences* pod redakcją R. Tatona).

W „Kwartalniku Historycznym“ napotykaśmy interesujący artykuł dyskusyjny Stefana Kieniewicza *Kilka uwag na temat cenzury 1795* (nr 1, str. 102—113). Szczegółowe rozważania kończy autor konkluzją, że poszczególne wątki dziejowego procesu w Polsce nie wskazują w jednoznaczny sposób na większą rolę cenzury 1795 r. w stosunku do roku 1764. Dla historyka manufaktur magnackich i reform czynszowych, historyka państwa i prawą oraz dla historyka kościoła Oświecenie wiąże się raczej z wiekiem XVIII; dla historyka myśli politycznej i kultury, historyka Śląska i Galicji, historyka wojskowości i powstań narodowych ten sam okres pozostaje w wyraźniejszym związku z dziejami porozbiorowymi. To też zdaniem S. Kieniewicza stulecie 1764—1864 można traktować w historii Polski jako pewną całość, obejmującą okres likwidacji ustroju feudalnego; rok 1795 jest natomiast cenzurą wewnętrzną w ramach tego okresu.

Z 4 numeru „Kwartalnika“ zasygnalizować należy dwa artykuły, które zainteresują historyka nauki, a mianowicie publikację Kazimierza Majewskiego *Kultura grecka w Cesarstwie Rzymskim* (str. 1111—1146) i artykuł recenzyjny Ryszarda Dyoniziaka: *Historyzm w ujęciu Karola Poppera* (str. 1255—1262). Kazimierz Majewski rekapitułuje swe rozważania stwierdzeniem, że wpływ grecki na Rzym był tak silny, iż wiele dziedzin rzymskiej kultury można by określić po prostu jako antyczne, trudno jest bowiem odróżnić rzymskie od greckiego.

Dużo dyskusyjnego materiału przynosi artykuł R. Dyoniziaka, ukazujący ujęcie historyzmu przez Karola Poppera. Popper posługuje się pojęciem historyzmu dla oznaczenia pewnej teorii i metody badawczej — dostrzegając jej elementy przede wszystkim we współczesnej historii i socjologii. Nie przedstawia on zresztą żadnego konkretnego typu historyzmu, lecz stwarza czystą konstrukcję logiczną, swego rodzaju „typ idealny“. R. Dyoniziak relacjonuje też między innymi poglądy Poppera, dotyczące „jedności metody“ nauk przyrodniczych i społecznych oraz rozróżnienia nauk teoretycznych i nauk historycznych.

Jak widać z tego pobieżnego przeglądu czasopisma historyczne z 1959 r. dostarczają stosunkowo dużo interesującego dla historyka nauki materiału dyskusyjnego.

Irena Stasiewicz

„KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ“ O HISTORII TECHNIKI

„Kwartalnik Historii Kultury Materialnej“ poświęca dużo miejsca historii techniki, co wynika zresztą z samego charakteru wydawnictwa, niewątpliwie bowiem technika jest jednym z podstawowych elementów kultury materialnej. Ze względu na dość różnorodną tematykę prac zamieszczonych na jego łamach w roku 1959 podamy je, wraz z krótkim omówieniem treści, w układzie chronologicznym.

W numerze pierwszym znajdują się trzy pozycje z interesującej nas dziedziny:

Stanisław Trawkowski w artykule *Młyny wodne w Polsce w XII wieku* daje ciekawy przegląd wiadomości źródłowych o młynach na Śląsku, w Małopolsce i Wielkopolsce oraz omówienie ich konstrukcji i roli w ówczesnej gospodarce.

Praca Przemysława Smolarka *Materiały duńskie i szwedzkie do badań nad rozwojem szkutnictwa we wczesnym średniowieczu* ma charakter informacyjny. Dotyczy ona nowych odkryć archeologicznych dokonanych w Danii i Szwecji, nadal co prawda pozostających w tyle za norweskimi, niemniej uzupełniających je i rzucających nowe światło na niektóre zagadnienia. Z artykułu dowiadujemy się nie tylko o samych znaleziskach, lecz również o metodach rekonstrukcji, dokumentacji i ekspozycji, a także o pracach uczonych skandynawskich w zakresie historii szkutnictwa.

Niewielki artykuł Heleny Burchard *Poszukiwania wczesnośredniowiecznej warzelni soli w Bochni w 1957 r.* zawiera krótki przegląd źródłowej informacji dotyczących tego obiektu również miejscowej kopalni, opis prac wykopalskowych oraz uzasadnienie sposobu i miejsca ich przeprowadzenia wraz z planem sytuacyjnym. Praca zawiera interesujące dane o odsłoniętych elementach konstrukcji i znalezionym materiale ceramicznym. Na zakończenie autorka podaje sugestie co do ewentualnych dalszych poszukiwań na tym terenie.